

Yol Analizi: Sporcu Kimliği Bağlamında Psikolojik Performans Stratejilerini Tahmin Etme

Yunus Emre YARAYAN¹, Nuri Berk GÜNGÖR², Okan Burçak ÇELİK³, Dođukan Batur Alp GÜLŞEN⁴

DOI: <https://doi.org/10.38021asbid.1164718>

ORİJİNAL ARAŞTIRMA

¹Siirt Üniversitesi,
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu,
Siirt/Türkiye

²Balıkesir Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi,
Balıkesir/Türkiye

³Gazi Üniversitesi, Spor
Bilimleri Fakültesi,
Ankara/Türkiye

⁴Akdeniz Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi,
Antalya/Türkiye

Öz

Teorik çerçevede ortak özellikleri bulunan sporcu kimliği ve psikolojik performans stratejileri arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar sınırlıdır. Bu doğrultuda yeni bilgilere katkıda bulunma girişimi ile araştırmanın amacı sporcu kimliğinin psikolojik performans stratejileri üzerindeki belirleyici rolünü tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya farklı takım sporu dallarından (futbol, basketbol, voleybol, hentbol) profesyonel olarak spor yaşamına devam eden 302 erkek sporcu ($X_{yaş}=22,18\pm4,60$) gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sporcu Kimliği Ölçeği ve Psikolojik Performans Stratejileri Ölçeği kullanılmıştır. 302 katılımcıdan elde edilen verilerin analizinde ilk olarak normallik testi için çarpıklık basıklık değerleri, Q-Q grafiğinin dağılımları incelenmiş ve verilerin normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Bu aşamadan sonra değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı problemi olup olmadığı Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ile incelenmiştir. Araştırma kapsamında ölçeklerin testi birinci ve ikinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi ile test edildikten sonra, sporcu kimliğinin performans stratejileri üzerindeki yordayıcı rolü YOL analizi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, sporcu kimliğinin hedef belirleme, gevşeme, negatif düşünme, imgeleme, harekete geçme, kendinle konuşma ve duygusal kontrol stratejilerini anlamlı düzeyde yordadığı, otomatiklik alt boyutu üzerinde ise herhangi bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak; yüksek düzeyde sporcu kimliğinin psikolojik performans stratejileri üzerinde etkisinin olduğu ve bu bulgulardan yola çıkarak araştırmacılar tarafından daha etkili psikolojik beceri antrenman programlarının geliştirilebileceği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Sporcu Kimliği, Psikolojik Performans Stratejileri, Takım Spor

Sorumlu Yazar:

Dođukan Batur Alp
GÜLŞEN
dogukan_gulsen@hotmail.com

Path Analysis: Predicting Psychological Performance Strategies in the Context of Athlete Identity

Research on the relationship between athlete identity and psychological performance strategies, which have common features in the theoretical framework, is limited. Considering that, the aim of current research is to determine the role of athlete identity on psychological performance strategies. For this purpose, 302 male athletes ($X_{age}=22.18\pm4.60$) who continue their professional sports career in different team sports (football, basketball, volleyball, handball) voluntarily participated in the research. Athlete Identity Scale and Psychological Performance Strategies Scale were used as data collection tools. In the analysis of the data obtained from 302 participants, firstly, the skewness and kurtosis values for the normality test, the distributions of the Q-Q graph were examined, and data were determined as normally distributed. After this stage, multicollinearity problem was tested using Pearson Product Moments Correlation analysis. Following the testing process of the scales by first and second level Confirmatory Factor Analysis, the predictive role of athlete identity on performance strategies was examined using PATH analysis. As a result, the identity of the athlete significantly predicted the strategies of goal setting, relaxation, negative thinking, imagery, acting, self-talk and emotional control but it did not have any effect on the automaticity sub-dimension. In conclusion, high level of athlete identity may have an effect on psychological performance strategies and based on these findings, more effective psychological skills training programs can be developed by researchers and practitioners.

Keywords: Athlete Identity, Psychological Performance Strategies, Team Sports

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
20.08.2022

Kabul Tarihi:
22.09.2022

Online Yayın Tarihi:
28.09.2022

Giriş

Bireylerin toplumsal yaşam döngüsü içinde kendilerine ait bazı özellikler ile farklılaştıkları bilinmektedir. Bu özellikler aslında bireyin ilgi alanı ile de doğru orantılı olarak gelişim göstermektedir ve bir noktadan sonra kimlik gelişimine katkı sağlamaktadır. Bir teoriye dayanan kimlik kavramı, sosyal etkileşimler ile kimlik arasındaki ilişkiyi betimleyen Mead'in (1934) araştırması ile ileri sürülmüştür. Kimlik, toplumda bir davranış biçimi olma özelliği ile farklı koşullar altında değiştirilebilir olma niteliği taşımaktadır. Birey, toplumsal statüsü gereği bazen politik, bazen akademik bazen de sporcu kimliği ile ön plana çıkarak hayatına yön verebilir.

Sporcu kimliği, bilişsel bir süreç içinde sosyal bir rol olarak ifade edilebilir. Bu bilişsel yapı sporcu kimliğinin gücüne de etki etmektedir (Horton ve Mack, 2000). Sporcu kimliğinin, herhangi bir problem ile başa çıkma stratejilerini, karar verme becerilerini ve uygulama esnasında davranış kalıplarını etkilediği bilinmektedir (Horton ve Mack, 2000; Öztürk ve Koca, 2013). Bu noktadan hareketle bu özelliğin sporcunun karar alma mekanizmasında etki sahibi olduğu öngörülen psikolojik performans stratejileri ile ilişki olduğu düşünülmektedir. Sporcu kimliğine ilişkin, erkek sporcular örneğinde yaş ve kariyer durumları (Fraser vd., 2009; Phoenix vd., 2005), sakatlık ve duyu durum bozuklukları (Wiechman ve Williams, 1997; Tasiemski vd., 2004) ve spora katılım durumları (Lamont-Mills ve Christensen, 2006) değişkenleri ile ilgili birçok araştırmanın olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında ele alınan psikolojik performans stratejilerinin, sporcuların mevcut olan kalitesinin performansa dönüşebilmesi ve ortaya çıkabilecek engellerin giderilmesi için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu stratejilerin oluştuğu, imgeleme, hedef belirleme, duygusal kontrol, gevşeme kendinle konuşma gibi kavramların ayrı ayrı tanımları bulunmaktadır. Ancak genel olarak bakıldığında Karageorghis ve Terry (2015) psikolojik performans stratejilerini, hedeflerin belirlenmesi ve nihai hedefin tanımlanmasını içeren bir süreç, hedeflenen başarıyı yakalayabilmek adına harekete geçirilmesi gereken unsurları anlamlandırmak ve amaç doğrultusunda ortaya sunabildiğimiz performansı sunmayı içerdiğini belirtmektedir. Psikolojik performans stratejileri ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, bu stratejilerin sporcu performansını, öz kontrol becerilerini sağlayabilme ve değişken koşullara uyum sağlayabilme becerisine katkı sağladığı araştırmacılar tarafından belirtilmektedir (Fletcher ve Hanton, 2001; Fournier vd., 2005; Gardner ve Moore, 2006; Gould vd., 2002; Lane vd., 2010; Jackson vd., 2001).

İlgili alan yazında sporcu kimliği bağlamında psikolojik performans stratejileri değerlendirildiğinde, sporcunun özelliklerine göre bu durumun değişkenlik gösterdiği ifade edilebilir. Chang vd., (2018) sporcu kimliğinin psikolojik performansa duyu durumu özelinde etkide bulunduğu ve bireyin öznel farklılıklarına göre farklı sonuçlarının ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir. Laly (2007) sporcu kimliğinin zaman içinde farklılaşmasının doğrudan sporcu etkilediği ve öznel

olarak olumlu veya olumsuz bir duruma evrilebileceğini belirtmiştir. Bir başka araştırmada ise Van Rens (2019) sporcu kimliğinin bireyin psikolojik performansına etki ettiğini ve yaşam doyumu gibi unsurlarla da ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Westlund (2012) ise sporcu kimliği ve davranış düzenlemenin sporcuların imgeleme becerilerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla, psikolojik performans stratejilerini kurgulama ve uygulama noktasında sporcu kimliğinin önemli bir değişken olduğu söylenebilir.

Psikolojik performans stratejileri bu noktadan ele alındığında, sporcu performansının verimliliğini arttırabilmek adına önemli olduğu görülmektedir. Sporcunun zorlu koşullar altında uyguladığı strateji, müsabaka sonuçlarında etki edebilmekte ve zamanla gelişim gösterebilmektedir. Bununla birlikte takım sporları özelindeki davranış ve etkileşimler göz önüne alındığında, birey sporcu kimliği ile de özdeşleşme çabası içine girmektedir. Sporcu bireylerin bu uyum çabası onların spordaki başarılarını etkilediği gibi performans için gerekli olan psikolojik becerileri de etki edebileceği düşünülmektedir. Bu sebeple, sporcuların kimlik edinimi ile bunu performansa çevirebilmeleri bir beceriyi gerektirmektedir. Psikolojik performans stratejilerinin de temelde yatan bu beceri ile ilişkili olduğu öngörülmekte ve araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, sporcu kimliğinin psikolojik performans stratejilerine etkilerini belirlemek ve iki değişken arasındaki ilişkiyi derinlemesine betimlemektir. Araştırma kapsamında oluşturulan teorik modele ilişkin hipotezler aşağıda sunulmuştur.

Hipotezler

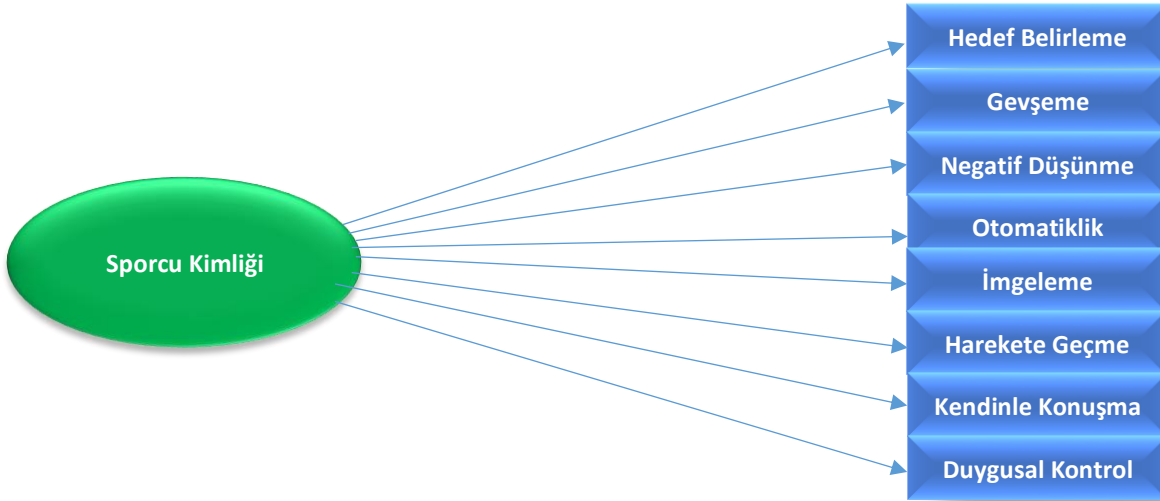
- H₁**: Sporcu kimliği, hedef belirme alt boyutunu pozitif yönde etkiler.
- H₂**: Sporcu kimliği, gevşeme alt boyutunu pozitif yönde etkiler.
- H₃**: Sporcu kimliği, negatif düşünme alt boyutunu pozitif yönde etkiler.
- H₄**: Sporcu kimliği, otomatiklik alt boyutunu pozitif yönde etkiler.
- H₅**: Sporcu kimliği, imgeleme alt boyutunu pozitif yönde etkiler.
- H₆**: Sporcu kimliği, harekete geçme alt boyutunu pozitif yönde etkiler.
- H₇**: Sporcu kimliği, kendinle konuşma alt boyutunu pozitif yönde etkiler.
- H₈**: Sporcu kimliği, duygusal kontrol alt boyutunu pozitif yönde etkiler.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

İlişkisel araştırma modelinde tasarlanan bu araştırmada, sporcu kimliği ve psikolojik performans stratejileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İlişkisel araştırmalar, iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasındaki ilişkileri ve bu değişkenlerin birlikte değişimin varlığını veya derecesini

belirlemeyi amaçlamaktadır (Creswell ve Creswell, 2017). Bu bağlamda değişkenler arasındaki yordayıcı ilişkileri açıklamak için YOL analizinden yararlanılmıştır. *Yapısal Eşitlik Modelinin* bir çeşidi olan bu analiz, gözlenen değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak için Wright (1934) tarafından geliştirilmiştir. Araştırma kapsamında oluşturulan teorik model Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma Grubu

Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilebilmesi için Siirt Üniversitesi Etik Kuruluna başvurulmuş ve onay alınmıştır. Bu kapsamda kolay ulaşılabilirlik ve ekonomiklik göz önünde bulundurularak uygun örnekleme yöntemi (Gravetter ve Forzano, 2012) ile seçilen araştırmaya farklı takım sporu dallarından (futbol, basketbol, voleybol, hentbol) profesyonel olarak spor yaşamına devam eden 302 erkek sporcu ($\bar{X}_{yaş}=22,18\pm4,60$) gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların ortalama spor yapma yılı ise ($\bar{X}_{yıl}=7,97\pm5,01$) olarak tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş ve spor yapma yılı ile ilgili demografik bilgilerini içeren sorulardan oluşmaktadır.

Sporcu Kimliği Ölçeği

Bireylerin sporcu kimlik düzeylerini belirlemeyi amaçlayan ölçek Brewer ve Cornelius (2001) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe uyarlama çalışması Öztürk ve Koca (2013) tarafından yapılmıştır. Ölçek, sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık ve olumsuz duyusallık olmak üzere 7 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 7’li likert tipinde değerlendirilmektedir. Ayrıca ölçekten toplam puanda elde edilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar kişinin kendisini sporla özdeşleştirmiş ve güçlü bir sporcu kimliğine sahip olduğunu göstermektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin

Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ,81 olarak tespit edilmiştir (Öztürk ve Koca, 2013). Bu çalışmada ise ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha katsayısı ,72 olarak tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ölçeğin takım sporcular örnekleminde Doğrulayıcı Faktör Analizi ile testi yapılmış sonuçlar ilerleyen bölümde sunulmuştur.

Psikolojik Performans Stratejileri Ölçeği

Bireylerin kullandığı psikolojik performans stratejilerini belirlemeyi amaçlayan ölçek Thomas vd., (1999) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe uyarlama çalışması Miçooğulları (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Orijinal hali 64 madde şeklindedir ancak faktör analizi sonucunda ölçek 60 maddeye düşürülmüştür. Ölçek, iki bölümden oluşmakta ve her bölümün kendi içinde 8 alt boyutu yer almaktadır. Bu çalışmada ölçeğin müsabaka bölümü için olan formu kullanılmıştır. Bu bölüm, harekete geçme, otomatiklik, duygusal kontrol, hedef belirleme, imgeleme, gevşeme, kendi kendine konuşma ve negatif düşünme olmak üzere 30 madde ve 8 boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipi şeklinde değerlendirilmektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ,88 olarak tespit edilmiştir (Miçooğulları, 2017). Bu çalışmada ise ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha katsayısı ,79 olarak tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ölçeğin takım sporcular örnekleminde Doğrulayıcı Faktör Analizi ile testi yapılmış sonuçlar ilerleyen bölümde sunulmuştur.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Ölçeklerden elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 22.0 ve AMOS 22.0 bilgisayar programı kullanılmıştır. Araştırmada ilk olarak analizlerin uygunluğu ve varsayımların kontrolü için boş verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu işlem sonucunda hatalı ve eksik dolduran 4 kişinin verileri analiz dışı bırakılmıştır. Bu aşamadan sonra Mahalanobis uzaklığı göz önünde bulundurularak uç değer analizlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Uç değer analizi analiz neticesinde ise 7 kişinin verileri analiz dışı bırakılarak kalan 302 kişinin verileri üzerinden analizler yapılmıştır. Literatür taraması üzerine (Carpita ve Manisera, 2011; Downey ve King, 1998) bir değer atamak veya analiz dışı bırakmak gibi tekniklerin olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda araştırma grubunun sayısı ve bu 11 verideki ölçek maddelerine verilen cevapların eksikliği göz önüne alınarak bu verilerin çıkarılmasına karar verilmiştir.

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin testi birinci ve ikinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi ile incelenmiştir (Tablo 1). Analizlerde 3 alt boyuttan oluşan Sporcu Kimliği Ölçeğine ilişkin toplam puan kullanıldığından dolayı bu ölçüm aracının testinde ikinci düzey DFA analizi de kullanılmıştır.

Bu bağlamda ölçeklerin testinde (Ki-Kare İstatistiği, $\chi^{2/df}$), (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA), (Standardized Root Mean Square Residual SRMR), (Comparative Fit Index CFI) ve (Goodness of Fit Index, GFI), uyum indeks değerleri dikkate alınmıştır. Ölçeklerin

yapısı doğrulandıktan sonra ilk olarak normallik testi için çarpıklık basıklık değerlerine bakıldığında değerlerin -1,5 +1,5 arasında olması, Q-Q grafiğinin dağılımdan sapmalar göstermemesi neticesinde verilerin normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Bu aşamadan sonra değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı problemi olup olmadığı Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ile incelenmiş ve değerlerin .70'in altında olduğu belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell 2013). Sporcu kimliğinin performans stratejileri üzerindeki yordayıcı rolü YOL analizi kullanılarak incelenmiştir. Kurulan bu model toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiş örtük değişkenler analize dahil edilmemiştir. Modelde tek boyutlu olarak ele alınan sporcu kimliği egzogen (bağımsız) değişken olarak yer alırken, sekiz farklı boyut olarak incelenen psikolojik performans stratejileri ise endojen (bağımlı) değişken olarak yer almıştır.

Bulgular

Tablo 1

Araştırma Kapsamına Alınan Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçekler	Alt Boyutlar	N	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Sporcu Kimliği Ölçeği	Sporcu Kimliği Toplam	302	42,55	4,54	-,924	,952
Psikolojik Performans Stratejileri Ölçeği	Hedef Belirleme	302	13,97	1,60	-,481	,204
	Gevşeme	302	14,63	2,42	-,257	,113
	Negatif Düşünme	302	13,67	1,75	,041	,403
	Otomatiklik	302	5,63	1,67	,028	-,116
	İmgeleme	302	15,42	2,51	-,507	,437
	Harekete Geçme	302	16,50	2,41	-,643	,609
	Kendinle Konuşma	302	15,12	2,49	-,645	,264
	Duygusal Kontrol	302	13,36	3,00	-,365	,044

Tablo 1'de çarpıklık değerlerinin -924 ile ,041 arasında olduğu, basıklık değerlerinin ise -,116 ile ,952 arasında olduğu görülmektedir. Tabachnick & Fidell, (2013) referansı dikkate alındığında değerlerin -1,5, +1,5 arasında olduğu ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu aşamadan sonra araştırma kapsamında ölçeklerin testine geçilmiş ve sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

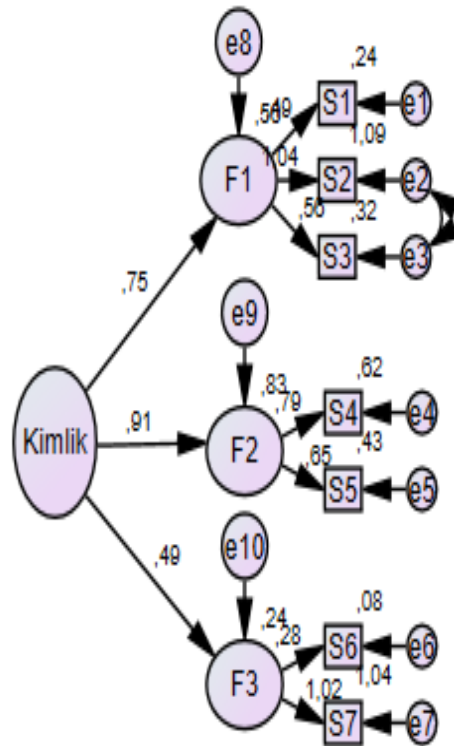
DFA Sonuçlarına Göre Ölçeklere İlişkin Uyum İndeks Değerleri

Ölçekler	χ^2	df	p	χ^2/df	RMSEA	SRMR	CFI	GFI
Sporcu Kimliği	12,070	10	0,00	1,207	0,026	0,030	0,98	0,99
Psikolojik Performans Stratejileri	689,336	375	0,00	1,838	0,053	0,073	0,87	0,90

Tablo 2'de Sporcu Kimliği Ölçeği için yapılan ikinci düzey DFA analizine ilişkin uyum indeks değerleri incelendiğinde, ilk olarak Ki-Kare uyum değeri değerlendirilmiştir. Elde edilen değer (12,070/10=1,207) olarak belirlenmiştir. Kline (2015) bu oranın 5'ten küçük olmasını

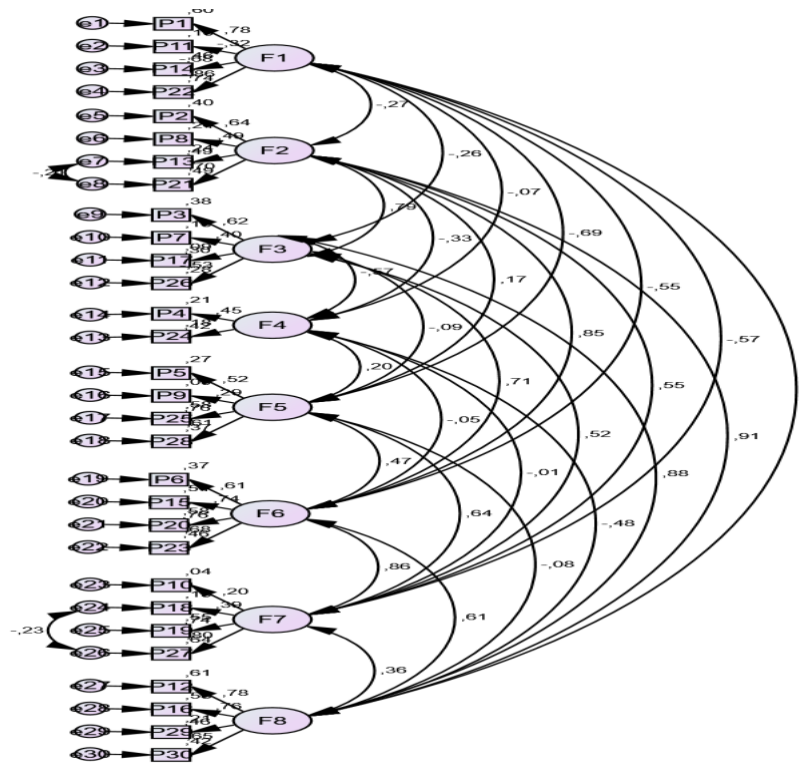
önermektedir. RMSEA değerine bakıldığında ,026 olarak tespit edilmiştir. Hu ve Bentler (1999) ,08 altındaki değerlerin kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. SRMR değeri ,030 olarak tespit edilmiştir. Kline, (2015) bu değerlerin ,10'un altında olmasının modelin iyi uyum göstergesi olduğunu ifade etmektedir. GFI değeri ,94, CFI değer ise ,98 olarak tespit edilmiştir. Literatür kapsamında ,90 ve üstü bir değer iyi uyum düzeyi olduğu görülmüştür (Kline, 2015; Thompson, 2004).

Psikolojik Performans Stratejileri Ölçeği için yapılan birinci düzey DFA analizine ilişkin uyum indeks değerleri incelendiğinde, Ki-Kare değeri ($689,336/10=1,838$) olarak belirlenmiştir. Kline (2015) bu oranın 5'ten küçük olmasını ifade etmektedir. RMSEA değeri ,053 olarak tespit edilmiştir. Hu ve Bentler (1999) ,08 altındaki değerlerin kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. SRMR değeri ,073 olarak tespit edilmiştir. Kline (2015) bu değerlerin,10'un altında olmasının modelin iyi uyum göstergesi olduğunu ifade etmektedir. CFI değeri ,87 olarak tespit edilmiştir. Literatür kapsamında Baumgartner ve Homburg (1995) ve Doll vd., (1994) ,80'in üzerinde bir değer kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. Son olarak GFI değeri incelendiğinde ,90 olarak tespit edilmiştir. Kline (2015) ,90 ve üstü bir değer iyi uyum düzeyi olduğunu belirtmektedir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda iki ölçeğin yapısının iyi uyum gösterdiği söylenebilir. Ölçeklere ilişkin path diyagramları Şekil 2 ve 3'te sunulmuştur.

F1: Sosyal Kimlik, F2: Sporla Sınırlanmışlık, F3: Olumsuz Duyuşallık

Şekil 2. Sporcu Kimliği Ölçeği İkinci Düzey DFA Analizine İlişkin Path Diyagramı

F1: Hedef Belirleme F2: Gevşeme F3: Negatif Düşünme F4: Otomatiklik F5: İmgeleme F6: Harekete Geçme F7: Kendinle Konuşma F8: Duygusal Kontrol
Şekil 3. Psikolojik Performans Stratejileri Ölçeği Birinci Düzey DFA Analizine İlişkin Path Diyagramı

YOL Analizine Yönelik Bulgular

YOL analizinde öncelikle ölçme modelinde yer alan değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin anlamlı olup olmadığı test edilmekte ve doğrulanması beklenmektedir. YOL'un ikinci aşamasında ise teorik altyapıdan yola çıkılarak oluşturulan yapısal modelin test edilmesi bulunmaktadır (Kline, 2015). Verilerin analizi aşamasında öncelikle araştırmanın egzogen değişken olan “Sporcu Kimliği” ile endojen değişken olan “Psikolojik Performans Stratejileri” arasındaki ilişkileri test edebilmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi yapılmıştır. Değişkenler arası ilişkiler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

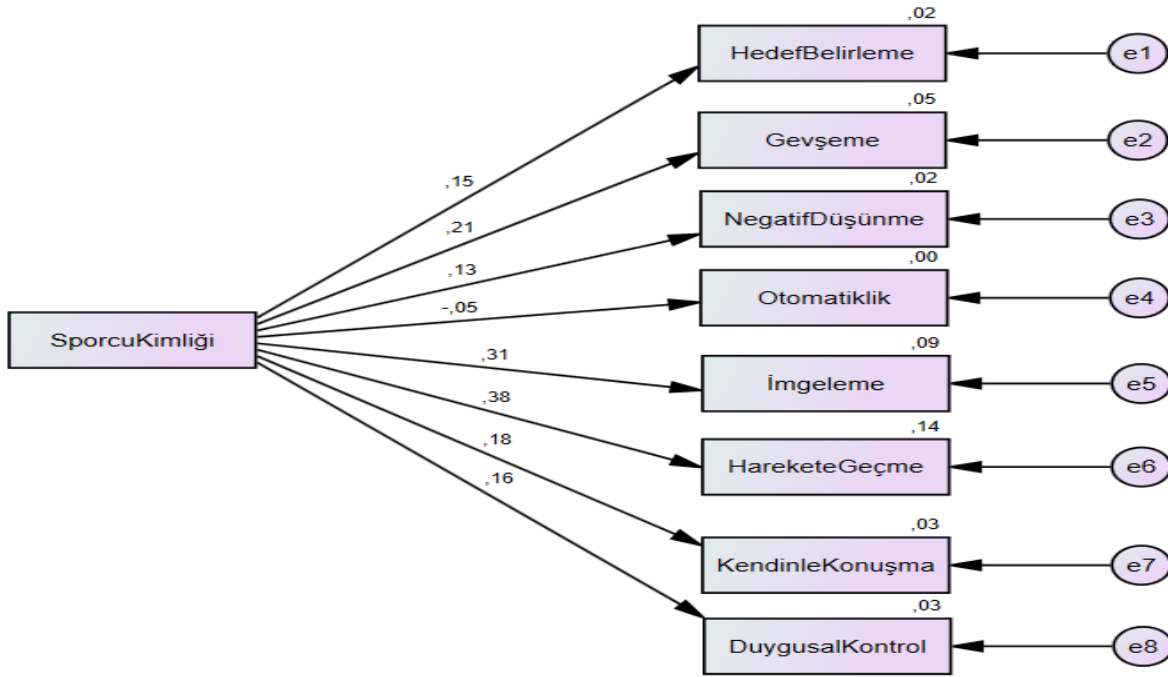
Sporcu Kimliği ve Psikolojik Performans Stratejileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson-Korelasyon Analiz Sonuçları

n=302	Hedef		Negatif		Harekete	Kendinle	Duygusal	
	Belirleme	Gevşeme	Düşünme	Otomatiklik	Geçme	Konuşma	Kontrol	
Sporcu	<i>r</i> ,146*	,213**	,129*	-,050	,308**	,376**	,178**	,162**
Kimliği	<i>p</i> ,011	,000	,025	,390	,000	,000	,002	,005

Tablo 3’te sporcu kimliği ile otomatiklik arasında ($r=-,50$; $p>.05$) negatif düzeyde düşük düzeyde arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte

sporcu kimliği ile hedef belirleme arasında ($r=,146$; $p<.05$) pozitif yönde düşük düzeyde, gevşeme arasında ($r=,213$; $p<.05$) pozitif yönde düşük düzeyde, negatif düşünme arasında ($r=,129$; $p<.05$) pozitif yönde düşük düzeyde, imgeleme arasında ($r=,308$; $p<.05$) pozitif yönde orta düzeyde, harekete geçme arasında ($r=,376$; $p<.05$) pozitif yönde orta düzeyde, kendinle konuşma arasında ($r=,178$; $p<.05$) pozitif yönde düşük düzeyde, duygusal kontrol arasında ($r=,162$; $p<.05$) pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gösterdiği tespit edilmiştir. Bu aşamadan sonra YOL analizine geçilmiş ve sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Şekil 4. Psikolojik Performans Stratejilerinin Yordanmasına İlişkin YOL Analizi

Tablo 4

Sporcu Kimliği ve Psikolojik Performans Stratejilerine İlişkin YOL Analizi Sonuçları

Model	Beta	S.E	C.R	p	R ²
Sporcu Kimliği → Hedef Belirleme	,146	,020	2,552	,011	,021
Sporcu Kimliği → Gevşeme	,213	,030	3,774	***	,045
Sporcu Kimliği → Negatif Düşünme	,129	,022	2,256	,024	,017
Sporcu Kimliği → Otomatiklik	-,050	,021	-,862	,389	,002
Sporcu Kimliği → İmgeleme	,308	,030	5,608	***	,095
Sporcu Kimliği → Harekete Geçme	,376	,028	7,036	***	,141
Sporcu Kimliği → Kendinle Konuşma	,178	,031	3,133	,002	,032
Sporcu Kimliği → Duygusal Kontrol	,162	,038	2,843	,004	,026

Tablo 4’te modele ilişkin değerler incelendiğinde, sporcu kimliği otomatiklik alt boyutunu anlamlı düzeyde yordamadığı görülmektedir ($\beta=-,050$; $R^2=,002$; $p>0,05$). Bununla birlikte sporcu kimliği hedef belirleme alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın %2’sini açıkladığı tespit edilmiştir ($\beta=,146$; $R^2=,021$; $p<0,05$). Diğer taraftan sporcu kimliği gevşeme alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın %5’ini açıkladığı tespit edilmiştir ($\beta=,213$; $R^2=,045$; $p<0,05$). Negatif

düşünme boyutuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde, sporcu kimliği tarafından anlamlı düzeyde yordandığı ve varyansın 2'sini açıkladığı belirlenmiştir ($\beta=,129$; $R^2=,017$; $p<0,05$). Yine aynı şekilde imgeleme alt boyutu sporcu kimliği tarafından anlamlı düzeyde yordandığı ve varyansın %10'unu açıkladığı görülmektedir ($\beta=,308$; $R^2=,095$; $p<0,05$). Harekete geçme alt boyutu incelendiğinde, sporcu kimliği tarafından anlamlı düzeyde yordandığı ve varyansın %14'üne katkı sağladığı tespit edilmiştir ($\beta=,376$; $R^2=,141$; $p<0,05$). Bunun yanında sporcu kimliğinin kendinle konuşma alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı ve varyansın %3'ünü açıkladığı belirlenmiştir ($\beta=,178$; $R^2=,032$; $p<0,05$). Son olarak duygusal kontrol alt boyutuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde, sporcu kimliği tarafından anlamlı düzeyde yordandığı ve varyansın %3'ünü açıkladığı belirlenmiştir ($\beta=,162$; $R^2=,026$; $p<0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmacılar sporcuların elit düzeyde başarılı olabilmeleri ve performanslarını arttırmaları için daha güçlü bir sporcu kimliğine sahip olması gerektiğini belirtmektedir (Danish, 1983; Gould vd., 2002). Bununla birlikte ilgili literatürde optimal performans için kararlılık, kendine inanma, odaklanma, baş etme ve psikolojik performans stratejilerinin de sporcular için gerekli olduğu belirtilmektedir (Malouff, 2008; Connaughton vd., 2008; Ritz, 2012). Sporcu kimliğinin psikolojik ve davranışsal değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen birçok araştırmanın olduğu görülmektedir (Costa vd., 2020; Gapin ve Petruzzello, 2011; Harrison vd., 2011; Li ve Andersen, 2008). Teorik çerçevede hem sporcu kimliğinin hem de psikolojik performans stratejilerinin ortak karakteristik özellikleri paylaşan iki psikolojik yapı oluşturmasına rağmen, aralarındaki ilişkiye ilişkin literatürdeki çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Westlund, 2012). Bu kapsamda yeni bilgilerle katkıda bulunma girişimi, bu çalışmanın önemini vurgulamaktadır. Bu araştırmanın amacı sporcu kimliğinin psikolojik performans stratejileri üzerindeki etkilerini belirlemek ve iki değişken arasındaki ilişkiyi derinlemesine betimlemektir.

Araştırma kapsamında ölçeklerin testi yapıldıktan sonra gerçekleştirilen analize ilişkin sonuçlar incelendiğinde, otomatiklik alt boyutunun sporcu kimliği tarafından anlamlı düzeyde yordandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte hedef belirleme, gevşeme, negatif düşünme, imgeleme, harekete geçme, kendinle konuşma ve duygusal kontrol stratejilerinin sporcu kimliği tarafından anlamlı düzeyde yordandığı tespit edilmiştir. Anlamlı düzeyde etkiler bulunan analize ilişkin değişkenler arasındaki standardize edilmiş beta katsayılarının pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, sporcu kimlik düzeyi arttıkça hedef belirleme, gevşeme, negatif düşünme, imgeleme, harekete geçme, kendinle konuşma ve duygusal kontrol stratejilerinin de artacağı şeklinde yorumlanabilir. Bu doğrultuda hedef belirleme, gevşeme, negatif düşünme,

imgeleme, harekete geçme, kendinle konuşma ve duygusal kontrol için oluşturulan hipotezlerin kabul edildiği, otomatiklik için oluşturulan hipotezin ise reddedildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmacılar, sporcuların yüksek düzeyde başarılı olmaları için gerekli olan faktörleri ve bu niteliklerin nasıl geliştirileceğini belirlemeye odaklanmıştır. Bununla birlikte araştırmacıların en önemli amaçlarından biri sporcu davranışlarını açıklamak ve optimal performans sergilemenin önündeki engelleri kaldırmaya yönelik araştırmalar ortaya koymaktır. İlgili literatür incelendiğinde, Westlund (2012) tarafından yapılan araştırmada sporcu kimliğinin sporcuların imgeleme becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamız ile örtüşen bulgular sporcu kimliğinin önemine vurgu yapmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkeni olan psikolojik performans stratejileri sporcuların performanslarına ve günlük yaşamlarına sosyal-psikolojik parametrelerdeki katkısını ortaya koymuştur (Tenenbaum ve Eklund, 2007). Hedef belirleme, imgeleme, konsantrasyon, duygusal kontrol vb. gibi psikolojik becerilerin başarılı ve başarısız sporcuları karakterize ettiği kanıtlanmıştır (Katsikas vd., 2009). Nitekim araştırmacılar sporcu kimliğinin de bireye hem psikolojik hem de fiziksel faydalar sağlayabileceğinin yanı sıra kendine güven ve düşük kaygı seviyelerine yardımcı olabileceğini (Horton ve Mack, 2000) ve duygu durumunu düzenlemeye katkıda bulunacağını (Chang vd., 2018) ifade etmektedir.

Sporcu kimliğini bir bireyin sporcu rolüyle özdeşleşme derecesi (Brewer vd., 1993), sosyal ve davranışsal sonuçları nedeniyle incelenmesi gereken ilgili bir psikolojik yapı (Martin vd., 1997) olduğunu belirten araştırmacılar bu yapının çok boyutlu benlik kavramının bir yönü olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim Horton ve Mack (2000), Pearson ve Petitpas (1990) sporcu kimliğinin, bir bilişsel yapılanma ve sosyal rol olarak düşünülebileceğini ve bu bilişsel yapı içerisinde, başarı duygusunu hissetmelerini, kabul görmelerini, kendilerini bir olgunun parçalarından biri gibi hissetmelerinin yanı sıra sporcunun başa çıkma stratejilerini, davranışlarını ve karar verme süreçlerini etkilediğini belirtmektedir. Bu doğrultuda Miller vd., (2005) ve Miller (2009) sporcu kimliğinin, bireyi psikolojik ve bilişsel olarak nasıl etkileyebileceğini gösterdiği için tüm spor kariyeri boyunca yaptığı değişiklikleri ve belirli inançları kabul etmesini belirlemeye yardımcı olabileceğini ifade etmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırma kapsamında elde edilen sonuçların ilgili literatür ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Antrenörler psikolojik performans stratejilerinin gelişimi için sporcu kimliğinin önemini vurgulamalıdır.

Güçlü Yönler, Sınırlılıklar ve Öneriler

- Sporcu kimliği özelinde bireylerin davranışlarının ve performans deneyimlerinin betimlenmesi adına bu iki kavram arasında daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bir bütün olarak, bu çalışma sporcu kimliğinin performans stratejileri üzerinde nasıl bir rol oynadığına dair yeni

bilgiler sunmaktadır. İki kavram arasındaki sınırlı araştırmalar düşünüldüğünde bu çalışma, spor psikolojisi literatürüne katkı sağlayacaktır.

- Bu çalışma sporcu kimliğinin psikolojik performans stratejilerinin önemli belirleyicisi olarak ortaya çıkmış olsa da bu ilişkinin doğası gereği karşılıklı olabileceği söylenebilir. Sporcunun psikolojik performans stratejilerinin kullanımı aynı zamanda sporcu kimlik düzeylerini de etkiliyor olabilir. Gelecekteki araştırmaların bu duruma önem vermesi gerekmektedir.
- Mevcut çalışmayla ilgili bir sınırlama, bulguların sadece takım sporcuları özelinde olmasıdır. Bu nedenle ileride yapılacak araştırmalara belirtilen karşılıklı ilişkiyi incelemek için, bu çalışmanın hem açık hem de kapalı becerileri kapsayan bireysel ve takım spor dallarında müsabaka dönemini de kapsayan boylamsal çalışmaların yapılması araştırmacılara önerilmektedir.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Baumgartner, H., ve Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: a review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161.
- Brewer B., W, ve Cornelius AE. (2001). Norms and factorial invariance of the Athletic Identity Measurement Scale. *Academic Athletic Journal*, 15, 103-113.
- Brewer, B. W., Van Raalte, J., ve Linder, D. E. (1993). Athletic identity: Hercules' muscle or Achilles heel? *International Journal of Sport Psychology*, 24, 237-254.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications and programming*. New York: Routledge.,
- Carpita, M., ve Manisera, M. (2011). On the imputation of missing data in surveys with Likert-Type Scales. *Journal of Classification*, 28(1), 93-112.
- Chang, W. H., Wu, C. H., Kuo, C. C., ve Chen, L. H. (2018). The role of athletic identity in the development of athlete burnout: The moderating role of psychological flexibility. *Psychology of Sport and Exercise*, 39, 45-51.
- Connaughton, D., Wadey, R., Hanton, S., ve Jones, G. (2008). The development and maintenance of mental toughness: *Perceptions of elite performers*. *Journal of Sports Sciences*, 26(1), 83-95. doi:10.1080/02640410701310958
- Costa, S., Santi, G., di Fronso, S., Montesano, C., Di Gruttola, F., Ciofi, E. G., ve Bertollo, M. (2020). Athletes and adversities: athletic identity and emotional regulation in time of COVID-19. *Sport Sciences for Health*, 16(4), 609-618.
- Creswell, J. W., ve Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*: SAGE Publications.
- Danish, S. J. (1983). Musing about personal competence: The contributions of sport, health, and fitness. *American Journal of Community Psychology*, 11, 221-240.
- Doll, W.J., Xia, W., ve Torzadeh, G. (1994). A confirmatory factor analysis of the end-user computing satisfaction instrument, *MIS Quarterly*, 18(4), 357-369.
- Downey, R. G., ve King, C. (1998). Missing data in Likert ratings: A comparison of replacement methods. *J Gen Psychol*, 125(2), 175-191.

- Fletcher, D., ve Hanton, S. (2001). The relationship between psychological skills usage and competitive anxiety responses. *Psychology of Sport and Exercise*, 2(2), 89-101.
- Fournier, J. F., Calmels, C., Durand-Bush, N., ve Salmela, J. H. (2005). Effects of a season-long PST program on gymnastic performance and on psychological skill development. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 3, 59-77.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. bs.). New York: McGraw-Hill.
- Fraser, L., Fogarty, G., ve Albion, M. (2009). Levels of athletic identity among elite Australian athletes: The impact of gender, age, and career status. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 12, S79-S80. doi:10.1016/j.jsams.2008.12.192.
- Gapin, J. I, ve Petruzzello S. J. (2011). Athletic identity and disordered eating in obligatory and non-obligatory runners. *Journal of Sports Sciences*, 29(10), 1001-1010.
- Gardner, F. L., ve Moore, Z. E. (2006). *Clinical sport psychology*, Champaign, IL: Human Kinetics.
- Gould, D., Dieffenbach, K., & Moffett, A. (2002). Psychological characteristics and their development in Olympic champions. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(3), 172-204.
- Gravetter, F. J., ve Forzano, L. A. B. (2012). *Research methods for the behavioral sciences*. Cengage Learning.4.BASKI.
- Gustafsson, H., Martinent, G., Isoard-Gautheur, S., Hassmen, P., ve Guillet-Descas, E. (2018). Performance based self-esteem and athlete-identity in athlete burnout: A person-centered approach. *Psychology of Sport and Exercise*, 38, 56-60.
- Harrison L, Sailes G, Rotich W. K, ve Bimper A. Y, (2011). Living the dream or awakening from the nightmare: Race and athletic identity. *Race Ethnicity and Education*, 14, 1, 91-103.
- Horton, R. ve Mack, D. (2000). Athletic identity in marathon runners: Functional focus or dysfunctional commitment?. *Journal of Sport Behavior*, 23(2), 101-119.
- Hu, L. T., ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Jackson, S. A., Thomas, P. R., Marsh, H. W., ve Smethurst, C. J. (2001). Relationships between flow, self-concept, psychological skills, and performance. *Journal of Applied Sport Psychology*, 13(2), 129-153.
- Karageorghis, C. I., ve Terry, P. C. (2015). *Spor psikolojisi* (Inside sport psychology). Nobel/Human Kinetics Publishers, Inc..
- Katsikas, C., Argeitaki, P., ve Smirniotou, A. (2009). Performance strategies of greek track and field athletes: Gender and level differences. *Biology of exercise*, 5(1).
- Kline, RB. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press, New York.
- Lally, P. (2007). Identity and athletic retirement: A prospective study. *Psychology of sport and exercise*, 8(1), 85-99.
- Lamont-Mills, A., ve Christensen, S. A. (2006). Athletic identity and its relationship to sport participation levels. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 9, 472-478.
- Lane, A. M., Devonport, T. J., Soos, I., Karsai, I., Leibinger, E., ve Hamar, P. (2010). Emotional intelligence and emotions associated with optimal and dysfunctional athletic performance. *Journal of Sports Science & Medicine*, 9(3), 388.
- Li H., Y, ve Andersen M.B. (2008). Athletic identity in China: Examining the AIMS in a Hong Kong sample. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6, 2, 176-188.
- Malouff, J. M., J. A. McGee, H. T. Halford, ve S. E. Rooke. (2008). Effects of pre-competition positive imagery and self-instructions on accuracy of serving in tennis. *Journal of Sport Behavior* 31(3):264-275.
- Martin, J. J., Eklund, R. C., & Mushett, C. A. (1997). Factor structure of the athletic identity measurement scale with athletes with disabilities. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 14, 74-82.
- Mead G.H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Miçooğulları, B. O. (2017). Reliability and validity of the turkish language version of the test of performance strategies. *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*, 6(1), 73-79.

- Miller, K. (2009). Sport-related identities and the "toxic jock". *Journal of Sport Behavior*, 32, 69-91.
- Miller, K. E., Melnick, M. J., Barnes, G. M., Farrell, M. P., ve Sabo, D. (2005). Untangling the links among athletic involvement, gender, race, and adolescent academic outcomes. *Sociology of Sport Journal*, 22, 178-193.
- Öztürk, P., ve Koca, C. (2013). Sporcu kimliği ölçeğinin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 1-10.
- Pearson, R. E. ve Petitpas, A. J. (1990). Transitions of athletes: Developmental and preventive perspectives. *Journal of Counseling and Development*, 69(1), 7-10.
- Phoenix, C., Faulkner, G., ve Sparkes, A. C. (2005). Athletic identity and self-ageing: The dilemma of exclusivity. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(3), 335-347.
- Ritz, N., (2012). The effects of mental preparation for distance runners. *Marathon & Beyond*, 2,120-130.
- Steiger, JH. (2000). Point estimation, hypothesis testing, and interval estimation using the RMSEA:some comments and a reply to Hayduk and Glaser. *Structural Equation Modeling* 7(2):149-62.
- Tabachnick L, Fidell, (2013) *Using Multivariate Statistics (sixth ed.)* Pearson, Boston.
- Tasiemski, T., ve Brewer, B. W. (2011). Athletic identity, sport participation, and psychological adjustment in people with spinal cord injury. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 28, 233-250.
- Tenenbaum, G., ve Eklund, R. C. (Eds.). (2007). *Handbook of sport psychology* (3rd ed.). New York: John Wiley.
- Thomas, P. R., Murphy, S. M., ve Hardy, L. (1999). Test of performance strategies: Development and preliminary validation of a comprehensive measure of athletes' psychological skills. *Journal of Sports Science*, 17(9), 697-711.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. American Psychological Association, Washington, DC.
- Van Rens, F. E., Ashley, R. A., ve Steele, A. R. (2019). Well-being and performance in dual careers: The role of academic and athletic identities. *The Sport Psychologist*, 33(1), 42-51.
- Westlund, N. (2012). *Examining the relationships between imagery, sport motivation, and athletic identity in curling*. Master Thesis, The University of Western Ontario, London, Ontario, Canada.
- Wiechman, S. A., ve Williams, J. (1997). Relation of athletic identity to injury and mood disturbance. *Journal of Sport Behavior*, 20(2), 199-210.
- Wright, S. (1934). The method of path coefficients. *Annals of Mathematical Statistics*, 5, 161-215.

Bu eser [Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.